№ 41. Neue Jüdische Zeitung. III. Jahrgang.

נייע יידישע צייטונג

די רעדאקציאָן אונד אדמיניסטראציאָן בעפינדעט זיך Schiffmannsgasse 6, Budapest. וואהין אויך די פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען בילליגסט בערעכנעט.

די „נייע יידישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאָנטאג אונד דאָננערסטאג.

פרענומעראציאָנס-פרייזע:

גאנציעהריג	7 פל.	— קר.
האלביעהריג	3 „	50 „
פירטעליעהריג	1 „	75 „

ב"ה בודאפעסט, ה' אדר. Budapest, Montag 12. Feber 1883. שנת תרמ"ג לפ"ק.

צום טיסא-עסלארער פראָצעס.

וויר האבען בערייטס אין איינער פריהערן נוממער אונזערן געעהרטען לעזערן מיטגעטהיילט, דאס דער פערטהיידיגער האראנסקי אבצודאנקען געזאָננען איזט, וויל ער ניכט גערן לעערעס שטראָה דרעשען מאָכטע, אונד איינגעזעהען האט, דאס ניכט רעכט אונד געזעטץ, זאָנדערן האסס אונד פארטיי־ליכקייט די גרונדזעטצע זינד, נאך וועלכען דיעזער פאלל געפיהרט ווירד.

האראנסקי האט נון ווירקליך אבגעדאנקט, אונד פאָלגענדעס שריפטשטיק דעם געריכטסהאָפע איבערגעבען:

לאָבל׳ שטראפגעריכטסהאָף!

דאס פאָרגעהען, וועלכעס ביזהער אין דער שטראפאונטערזוכונגס-אנגעלעגענהייט געגען מאָריץ שארף בעפאָלגט ווארדע, האט אין מיר דיא שאָן לענגער גענעהרטע איבערצייגונג גערייפט, דאס דיעזעלבע צו אללעם אנדערן אנלאס גיבט, נור דאצו ניכט, וואס פאָם אנפאנג אן אלס אויסשליעסליכער צוועק דעם געריכטס - פערפאהרענס פאָר מיינען אויגען שוועבטע: דאס נעמליך דאס געשעהענע אין יעדער ריכטונג אין בערוהיגענדער וויזע אויפגעקלערט ווערדע.

אינדעם איך דיא אויפרעגונג בעטראכטע, מיט וועלכער דיעזע שטראפאונטערזוכונג נון שאָן זייט 9 מאָנאטען געפיהרט ווירד, אינדעם איך דיא רייבונג בעטראכטע, וועלכע זיך מיטטלערווייל צווישען דעם געריכטע אונד דער שטאאטסאנוואלטשאפט ענטוויקעלט האט, אינדעם איך דיא קלאגען, פאָן וועלכען איך פערנאָממען, בעטראכטע, קלאגען, וועלכע וועגען דער וועהרענד דער אונטערזוכונג אנגעבליך אנגעווענדעטען געזעטצווידריגען מיטטעל — אָב מיט אָדער אָהנע גרונד, דאס אונטערזוכע איך ניכט — אבער פאקטיש אויפגעטויכט זינד, קאנן איך מיט רעכט האָפפען, דאסס דאס אונגארישע יוסטיץ-מיניסטעריום פאָן איהרעס געזעטצליכען רעכטע איין אנדערעס געריכט צו ערנעננען, געברויך מאכען ווירד, וויל היעצו איינערזייטס דאס פאָרגעבראכטע איינען גענוגענדען שטיטצפונקט ביעטעט, אנדערזייטס דאס אנזעהען דער יוסטיצפפלעגע עבענזאָ, וויא דאס וויכטיגע געזעללשאפטליכע אינטערעססע, וועלכעס מיט דיעזער אנגעלעגענהייט אין ניכט געוואָהנליכער וויזע אין צוזאמ־מענהאנג געבראכט ווארדע, עס ערפאָרדערט העטטען, דאס יעדעס געזעטצליכע מיטטעל אין בעוועגונג געזעטצט ווערדע, צור צערשטרייאונג דעם עטוואיגען צווייפעלס, דאס אין דיעזער מיט גראָססען אינטערעססע בעגלייטעטען אנגעלעגענהייט זאָוואָהל היגזיכטליך דער אנקלאגע, וויא דער פערטהיידיגונג דיא רעגעלן דעם שטראפפערפאהרענס מיט געהאָ־ריגער רוהע אונד אין דער שטרענגסטען וויזע אנ־ווענדונג געפונדען האבען.

ליידער איזט דיעס ניכט געשעהען, אונד מיט געבונדענען הענדען שטעהט דיא פערטהיידיגונג יענער צווייפעלהאפטען אונגעוויסהייט געגענאיבער, וועלכע דאס גאנצע ביזהעריגע אונטערזוכונגספערפאהרען כאראקטעריזירט אונד דערען ענדרעזולטאט מיינעם עראכטענס נאך קיים איין אנדערעס זיין דירפטע, אלס איין פאָלליגעס דונקעל אונד איין אין קיינער היגזיכט בעפריעדיגענדעס לאנגזאמעס ערלאָשען.

דא איך נון אונטער זאָלכען אומשטענדען צור פאָרטפיהרונג דער פערטהיידיגונג ווידער לוסט נאָך נייגונג פיהלע אונד דער פראָצעס זעלבסט זאָ וויט פאָרגעשריטטען איזט, דאס איך דורך מיינען ריקטריטט דענזעלבען ניכט בעאיינטרעכטיגען קאנן, טרעטע איך בעדינגונגסלאָז פאָן דער פערטהיידיגונג צוריק, אונד ערזוכע דען לאָבליכען געריכטסהאָף ערגעבענסט, מיינען ריקטריטט מיינען קליענטען אויף אמטליכעם וועגע קונדצוגעבען, אונד אינזאָלאנגע דיעזעלבען פיר איהרע פערנערע פערטרעטונג זאָרגען קאָננען ווערדען, מיינע שטעללפערטרעטונג דורך העררן קארל אָטוואָש צור קעננטניס צו נעהמען. — אבטונגספאָלל פערדינאנד האָראנסקי, אדוואָקאט, אלס פערטהיידיגער דער אדאָלף יונגער אונד גענאָססען.

עס איזט דאָך מערקווירדיג. וועגן מאן דיא שנעקקענפאָסט דעם נירעדיהאזאער געריכטסהאָפעס מיט דער שנעללפאָסט דעם פראנצאָזישען געריכטס פערפאהרענס פערגלייכט. בינגען וועניגען טאגען וואר דער פראָצעס געגען דען פרינצען יעראָמע נאפאָלעאָן ענטשיעדען, אונד ער אין פרייהייט געזעטצט, וואָ עס זיך דאָך אום פערראטה דעם פאטערלאנדעס געהאנדעלט האט; וועהרענד דיא טיסא-עסלארער געשיכטע שאָן איס 10-טען מאָנאט הינגעצאָגען ווירד, אָהנע אויסזיכט יעמאלס פערטיג צו ווערדען. — אונטער זאָלכען אומשטענדען איזט עס איין וואונדער, ווענן נאָך איין פערטהיידיגער בלייבט.

וויא וויר ערפאהרען, זינד דיא גאטטינגען דער אין דער טיסא-עסלארער אנגעלעגענהייט אינהאפטירטען דיעזער טאגע היער אנגעלאנגט, אום ביי דעם מיניסטערפרעזידענטען אלס מיניסטער דעם אינגערן אונד ביי דעם יוסטיצמיניסטער פאָרצושפרעכען. זיא וואָללען מיט ריקזיכט דאראויף, דאס זיא שאָן זייט זאָ לאנגער צייט איהרער ערנעהרער בערויבט זינד, אנזוכען, דאס דיא רעגיערונג דיא ראשע ערלעדיגונג דעם פראָצעססעס אנאָרדנע, דא איהרע נאָטה בערייטס אויף דאס האָכסטע געשטיעגען איזט. וויא וויר דעם וויטערן ערפאהרען, ווירד יוסטיצמיניסטער פוילער דיא דעפוטאציאָן בערייטס זאָננטאג פאָרמיטטאגס אום 11 אוהר עמפפאנגען; דער עמפפאנג ביי דעם מיניסטערפרעזידענטען טיסא איזט נאָך אונבעשטיממט.

איבער דיא אויידיענצען בריגגען וויר אונטער דען „נייאיגקייטען" אויספיהרליך.

דיא שפאלטונג אין דער לינקען פארטייא.

דער אונרעכט איסזאָעט, דער ווירד ליידען ערנטען, זאגטע שלמה המלך ע"ה, אונד דאס איזט פאסט אימטער דער פאלל. זאָ האט עס זיך אויך ביי דער אייסערסטען לינקען דעם אונגארישען אבגעאָרדנעטענהויזעס ערוויעזען. צו לאנגע, פיעל צו לאנגע האבען זיא אונטער זיך יענע מיטגליעדער געדולדעט, דיא דעם גרהענדען צונדער צווישען דיא פערשיעדענען גלויבענסבעקעננער דעם לאנדעס געוואָרפען, אונד דיא דורך איהרע אומטריעבע אויף אונזער טהייערעס פאטערלאנד דען רוף איינעם בארבארישען פאָלקעס געבראכט האבען. דיעזע מיטגליעדער זינד פאָר האסס בלינד אונד טויב; זיא זעהען ניכט, וועלכען שאדען זיא דעם לאנדע צופיגען, אונד וועלכע שאנדע זיא דעם גאנצען אבגעאָרדנעטען הויזע מאכען; זיא האָרען ניכט דיא שטיממע דעס רעכטעס אונד דער מענשליכקייט; זיא האָרען ניכט דיא וויזען וואָרטע קאָשוטהים אונד בעפאָלגען ניכט דיא גרונדזעטצע איהרער אייגענען פארטייא.

זאָ האט עס אבער ניכט לענגער בלייבען קאָננען, אונד אוגראָן, אָטטאָ העדמאן אונד דער עדלע איראַני האבען דאס געשוויר אויסגעדריקט, אונד דיא אונזויבערע מאטעריע וועגשאפפען וואָללען. דא אבער דיא בעססערן מיט איהרעם אנטראגע ניכט דורכדרינגען קאָננטען, זאָ זינד זיא זעלבסט אויסגעטרעטען אונד האבען זיך צור פארטייא קאָנסטיטואירט אונד זאָ איזט דיא שפאלטונג פאָללשטענדיג: דער איינע טהייל צו וועלכען דיא אָביגען הערר־רען אונד אנדערע רעכט אונד ביללינ דענקענדע מעננער וויא מאָטשארי, טהאלי, העלפי געהאָרען, ווידד אין אללען פראגען ליבעראל דאס הייסט אָהנע פאָראורטהייל, מענשליך אונד געדעכט פאָרגעהען; וועהרענד דער אנדערע טהייל שאָן געקעננצייכנעט געגוג איזט, ווענן מאן וויים, דאס אָנאָדי, סאלאי אונד שימאָני דאצו געהאָרען.

שאדע נור דאס דיא ליבעראלע לינקע זיך צו איינעם גרונדזאטץ בעקעננט, דער ניע מעהר אלס איין טרוים ווערדען קאנן.

זיא פערלאנגט דיא פערזאָנאל-אוניאָן, דאס נעמליך אונגארן מיט אָסטערייך אין גאר קיינער פערבינדונג זיין זאָלל, אלס נור דארין, דאס דער קאיזער פאָן אָסטעררייך צוגלייך קאָניג פאָן אונגארן איזט; אבער קיינע געמיינזאמע רעגיערונג קיין געמיינזאמעס העער אונד קיינע געמיינזאמע צאָללגרענצע האבען זאָלל. —

דאס איזט אבער איינע אונמאָגליכקייט, אָהנע איינען בעדייטענדען קריעג אונד פיעללייכט איינען בירגערקריעג הערבייצופיהרען; אונד דא דאס לאנד איינען זאָלכען אבער ניכט וויגשט זאָ האט אויך דיעזע פארטייא קיינע אויסזיכט צור רעגיערונג צו קאָממען. . . .

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(דיא טיסא-עסלארער פרויענדעפוטאציאָן) ווארדע זאָננטאג פאָרמיטטאג פאָן מיניסטער פוילער עמפפאנגען. דער פיהרער דיעזער דעפוטאציאָן וואר דער צייטונגסשרייבער מאקס סאבאָלטשיא. ער שטעללטע דיא דעפוטאציאָן דעם יוסטיצמיניסטער מיט פאָלגענדען וואָרטען פאָר: „עווי עקסעללענץ! דיא עהעפרויען דער טיסא-עסלארער אנגעקלאגטען יודען זינד געקאָממען, עווי עקסעללענץ אין עהרערביעטונג צו פראגען, וואס מיט איהרען מעננערן, דען ערהאלטערן איהרער פאמיליען, געשיעהט? עס איזט נייון מאָנאטע הער, דאס דיעזעלבען אין אונטערזוכונגסהאפט שמאכטען אונד נאָך אימטער וויים ניעמאנד, וואנן דיא שלוספערהאנדלונג שטאטטפינדען ווירד. עווי עקסעללענץ! ווענן דער נירעדהאזאער געריכטסהאָף זאָ לאנגע אונטערזוכען ווילל, ביז ער בעווייזע פיר דען ריטועללען מאָרד בעשאפפט, דאנן ווירד ער אונטערזוכען אונד אינקווירירען אין אללע עוויגקייט, דענן דינגע, דיא ניכט געשעהען זינד, קאָננען צוואר בעהויפטעט, נימממערמעהר אבער פאָר געריכט ערוויעזען ווערדען. וויר ווענדען אונס אן עווי עקסעללענץ, אלס דען האָכסטען האָרט אים פאטערלאנדע, מיט דער אונטערטהעניגסטען ביטטע: עס מאָגע ענדליך איינמאל מיט רעכט געשפראָכען ווערדען, ניכט אום גנאדע צו ביטטען, זינד וויר געקאָממען, זאָנדערן אום גערעכטיגקייט. וויר ביטטען עווי עקסעללענץ דאהין ווירקען צו וואָללען, דאס איינע שלוספערהאנדלונג, אונד צוואר מאָגליכסט באלד, אנבערוימט ווערדע." — יוסטיצמיניסטער פוילער ערווידערטע היעראויף: „איך האבע דיא אנגעלעגענהייט מיט דער גראָססטען אויפמערקזאמקייט פערפאָלגט; דיא זאכע ווערע לענגסט צו ענדע געפיהרט, ווענן דיא טיסא-דאדאער לייכע ניכט אויסגעגראבען וואָרדען ווערע. נור דאס האט דיא אנגעלעגענהייט זאָ זעהר פערצאָגערט. נונמעהר האט מאן דיא זאכע פאָר דען לאנדעס-סאניטעטסראטה,

דער בריעף לויטעט: „הערר רעדאקטער! מיט איי־נעם געוויססען געפיהלע דעם בעדויערנס ריכטע איך אן זיא דיעזע צייל ען, אבער נאכדעם זייט אי־נער געוויססען צייט מיינע אנגעבליכע יודענפיינד־שאפט פערברייטעט ווירד, איזט עס מיינע פפליכט, דיעזע נאכריכט אלס אירריג אונד גרונדלאָז הינצו־שטעללען. עס איזט בעקאננט, דאס איך מיט פיע־לען פאָרטרעפפליכען איזראעליטען דער מוזיקוועלט, אין ערסטער ליניע מיט מאיערבעער, אין פריינד־שאפטליכען בעציעהונגען שטאנד, עבענזאָ וויא איך אין דער ליטעראַרישען וועלט, בייא היינע אונד אנ־דערען גלייך פריינדשאפטליכע געפיהלע פאנד. איך האלטע עס פיר איבערפליססיג ווייטער אויסצופיה־רען אין וועלכער ווייזע איך וועהרענד מיינער פינפ־ציגיעהריגען ליפבאהן מיינע אייפריגע לאָיאליטעט טאלענטירטען איזראעליטען געגענאיבער אן דען טאג לעגטע; איך ענטהאלטע מיך אויך גלייכצייטיג דער ערוועהנונג דעססען, דאס געדייהען איזראעלי־טישער וואָהלטהעטיגקייטס-אנשטאלטען דורך מיינע פרייווילליגע מיטווירקונג געפאָרדערט צו האבען. מאן האט אוים מיינעם ווערקע איינען זאטץ הערויס־געגריפפען אונד דענזעלפען געגען מיך געווענדעט אונד מיך אלס יודענפיינד פערשריען. אכטונגספאָלל פראַנץ ליסט.

* (טאָדעספאַללע.) געסטערן פאַר מיטטאג פאנד אונטער צאהלרייכער טהיילנאהמע דער היעזיגען קויפמאננסוועלט דאס לייכענבעגענג־ניס דעם אלס זאָנדערלינג בעקאננטען אלאָים קערן, אלטעסטען מיטגליעדעס דער פירמא ענאָך קערן'ס זאָהנע, שטאטט. הערר אלאָים קערן האטטע איין אלטער פאָן 66 יאהלען ערייכט. — דיא געמאהלין דעם בעקאננטען גראָסאינדוסטריעללען אונד גוטס־בעזיטצערס לעאָפאָלד פאָפּער, פרייהערר פאָן פאָדהראדי, באראָנין עוועלינע פאָפּפער פאָן פאָד־הראדי איזט דיעזער טאגע אין מעראז נאך לענגע־רעם ליידען געשטאָרבען.

לאָטטאָ־ציעהונג פאָם 7 פעבער.

הערמאננשטאדט	52	79	74	33	16
פראג	73	3	81	80	8
לעמבערג	71	90	74	50	37

קאָנקורז.

אין דער היעזיגען אָרטהאָקסען געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעס געפריפטען לעהרערס לעדי־גען שטאנדעס מיט דעם יאהרעסגעהאלטע פאָן 200 גולדען זאָפאָרט צו בעזעטצען. זעלבער מוס מיט גו־טען רעליגיאָנס - צייגניססען פאָן אָרטה' ראבבינען פערזעהען זיין. — מארגיטטא, אים פעבער 1883.

ד ע ר פ אָ ר ש ט א נ ד.

וויכטיג

פיר

פראָווינצ-קויפלייטע!

איך עמפפעהלע מיינע דויפטניעדערלאגע פיר אונגארן אין פערטיגען

באָהמישען פאָלטען-שטיפעלן

פערנער

געוואלקטע רוסיש-יוכטען-שאָפטע

פאבריקסניעדערלאגע פאָן שאגרין, געמזען, קאלבלעדער, וויכסלעדער, קוה-הייטע, ראָסס-הייטע, פיטטלינגע, שפאלטלעדער, בראנדזאָה-לען אונד פלעקלעדער

ניעדערלאגע

דער ברינגער זאָהל-לעדער-פאבריק

פערנער אללע צוגעהאָרע פיר שוהמאכער: צוג, פילץ, גארן, קלעבער, עטצ.

לעאפאָלד פלעסס, בודאפעסט,

קאָניגסגאססע נומ' 24.

אויספיהרליכע פרייסקוראנטע זענדע איך גראטים.

אנציייגע.

בייא ה' לעאָפאָלד ענגעלמאנן, באָניהאד (באהנשטאציאָן) זינד זאָוואָהל היעריגע, וויא אויך פאָריעהריגע ראָטה אונד שיללער

כשר ווייגע

פאָן 100 ליטער אויפווערטס צו דען נאכשטעהענ־דען פרייזען צו האבען:

1881 ער ראָטה אונד שיללער 10 ביז 12 גולדען.

1882-ער ראָטה אונד שיללער 12 ביז 16 גולדען.

דאס געבינדע פערשטעהט זיך צו 2 איין האלב קר' דער ליטער אב באָניהאד.

אדאָלף ראָטה'ס

הערדענ- אונד קנאבענ-קליידער-ניעדערלאגע בודאפעסט, לאנדשטראססע, קארלסקאסערנע וויז-א־וויס דעם אָרצ''שען קאפפעעהויזע.

עמפפיעהלט זיין רייכ - סאָרטירטעס לאגער פאָן הערבסט- אונד ווינטער-אנציגען, זאָ אויך קנאבענ־קליידער (בלי חשש שעטנז) נאך נייעסטער פאזאָן.

☞ בעשטעללונגען נאך מאס ווערדען בינגען 24 שטונדען (מיט אויסנאהמע פאָן שבת אונד יו"ט) אנגעפערטיגט.

פיר דען הויזהאלט

איזט איינע נעהמאשינע

יעדענפאללס דיא פלייסיגסטע אונד ניטצליכסטע גע־הילפין, וועגן דיעזעלבע איינפאך צו האנדהאבען, דור־ערהאפט אונד פיר יעדע געהארבייט פערוועגדבאר איזט. דיא אָריגינאל נעהמאשינען דער זינגער מאנו־פאקטורינג קאָמפ., נעוו-יאָרק, זינד היעפיר, זאָוויא פיר יעדע אנדערע ארט פאָן ארבייט אלס ווייסנעהעריא, דאמענ-קאָנפעקציאָן, מאנטעל-, קאָרזעטט- אונד שירם־פאבריקאציאָן, דיא פאָללקאָממענסטען אונד פרייז־ווירדיגסטען, וואָפיר אם בעסטען דיא טהאטזאכע שפריכט, דאס דאפאָן אים פאָריגען יאהרע אלליין מעהר אלס איינע האלבע מילליאָן סעקויפט וואור־דען. דיא אָריגינאל זינגער מאשינען ווערדען אונטער פאללער גאראנטיע אונד בייא גערינגער אנצאהלונג אָהנע פרייזערהאָהונג געגען וואָכענטליכע צאהלונגען פאָן 1 גולדען אבגעגעבען אונד גרינדליכער אונטער־ריכט גראטיס ערטהיילט. — אום פערוועכסלונגען מיט נאכגעמאכטען, אונטער דעם נאמען „זינגער" אויסגע־באָטענען נעהמאשינען צו מיידען, וואָללע מאן בעאכ־טען, דאס דיא אָריגינאל-מאשינען מיט דער פאָללען פירמא: „The Singer Manufacturing Co." אויף דעם מאשינענארם פיהרען זינד, אונד אויסערדעם דיא פאבריקמארקע אם אבערטהייל זאָוויא אים גע־שטעלל טראגען. — פיר שניידער, שוהמאכער, טאַשנער, הוטמאכער, בוכבינדער, פיר זאקפאבריקאציאָן אוז'וו' עמפפעהלע דיא שפעציאל-נעהמאשינען דער זינגער קאָמפ.

ג. נײדלינגער,

וואיטצנערגאססע נו' 26. (שטאָק אים אייזען.)

פיליאלען:

קערעפעשערשטראסע נו' 27. אָפען, וואססער־שטאדט, אנדראשי-פאלע. 6

אעטהערישע אֶלע,

עססענצען, אעטהערס אונד קאָלעררס

צור ערצייגונג

פאָן אללען גייסטיגען געטרענקען,

וויא:

ליגערע, רום, שליוואָוויץ, טרעבער

אויף קאלטעם וועגע אָהנע אפפאראטע,

עמפפיעהלט דיא פאבריק דעס

ארנאָלד וואטטעריך

בודאפעסט,

טאבאקגאססע, ווים-א-ווים דעם איזר' טעמפעל

פערנער ווינגעטטען, קאָרקע אונד אללע צור וויינ־פערבעססערונג נאָטהיגען ארטיקעל. ראָטהע ווייגפאר־בע, שיללערפארבע, וויינבושעטט, הייזענבלאזע, גלי־צערין, וויינשפריטט, קלערונגספולווער, עטצ. צור וויינמאניפולאציאָן.

נייא! וויינפערמעהרונגסקאָמפאָזיציאָן

מאניפולאציאנסבוך אונד פרייסקוראנטע גראטיס.

דיא נייעסטע ערפינדונג

איזט דאס נאך פראָפעסאָר באָנאנד אוים אמעריקא נייפערבעססערטע עלאסטישע ברוכבאנד פאָן מאלליט־צער, זאָוואָהל פיר הערדען אלס אויך פיר דאמען אונד קינדער; זעלבעס איזט אָהנע פעדערן אויס ריינעם גוממי קינסטליך קאָנשטרואירט אונד האט דען צוועק, דאס עס זעלבסט דיא פעראלטעטסטען בריכע אין קירצעסטער צייט אין דיא גלייכע לאגע ברינגט.

פ ר י י ז ע: איינפאכע פאָן 7—6 גולדען, דאָפפעלטע פאָן 10—15 גולדען. פיר קינדער אום דיא האלפטע ביל־ליגער.

גראָסעס לאגער אין מוטטער-שפריטצען, לופט-פאלסטער, בעטט-איינלאגען, גוממי-שטרימפפען אונד אללער גוממי־וואארען-ארטיקעל. — בייא ורוכבענדער בישטע אנצוגע־בען אָב רעכטס, לינקס אָדער דאָפפעלט, זאָ אויך דיא לייבוויטע.

MORITZ POLITZER, k. k. Bandagist,
Budapest, Franz-Deákgasse.

קאנקורז.

אין דער היעזיגען איזר' אָרטה' געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעס גוטען שוחט ובודק, דער צו־גלייך איין טיכטיגער פאָרבעטער אונד בעל קורא איזט, אונד דער אונגארישען שפראכע קונדיג זיין מוס, מיט דעם יאהרעסגעהאלטע פאָן 300 גולדען, פרייע וואָהנונג אונד נעבענאיינקינפטע. אונד בייא זאָפאָרטיגער קוואליפיקאציאָן איינע זאָפאָרטיגע ווע־זענטליכע געהאלטסערהאָהונג, ר"ח אייר הבע"ל צו בעזעטצען. בעווערבער, וועלכע מיט קבלות אונד זאָגסטיגע צייגניססע פערזעהען זינד, קאָננען צום פראָבעפאָרטראג ביז ש"ק תשא ערשיינען. שפעזען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערגיטעט.

ש'-סענט-פעטער, אים פעבער 1883.

KOHN ARON, Vorsteher.

דיא

מצות-מאשינע

פאָן

פייוועל ליפאָט,

בודאפעסט,

ראדיאל שטראססע

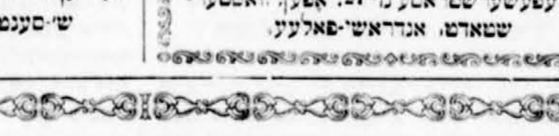

האט זיך אין יעדער הינזיכט אלס פאָרציגליך בעוועהרט, זאָוואָהל אין הינזיכט דעס כשרות, אלס אויך בעצינ־ליך ערשפארניס אן ארבייטסקראפט, דא דיא גאנצע מאניפולאציאָן פאָן 6 מענשען בעזאָרגט ווערדען קאנן, וועהרענד צום וועלגערן דער מצות איינע גאנצע מאססע פערזאָנען בענאָטהיגט ווירד אונד מאן דאבייא לייכט איינעם „בלבול" אויסגעזעטצט איזט. —

הערפאָררעגענדע אָרטהאָדאָקסע ראבבינען האבען זיך פיר דיא איינפיהרונג דער מצות-מאשינען אין דען געמיינדען אויסגעשפראָכען אונד איזט עס דאהער אנגעצייגט, דאס דיעיעניגען געמיינדען, וועלכע זיך איי־נע זאָלכע אנשאפפען וואָללען, עהעסטענס אן דיא נעפערטיגטע פאבריק זיך ווענדען, וואָ זיא דאס בעסטע ענטגעגענקאָממען בעציגליך דעס פרייזעס פינדען ווערדען. — שולבענקע פיר געמיינדעשולען, לויט פאָרשריפט קולטוסמיניסטעריאומס זינד פאָררעטהיג.

געשטאָסען, דאס ער זיך פיר זיינע מיהעוואלטונג דאס ריעזענהאָנאָראר פאָן 625,000 גולדען בעדונגען — וויל עבען ניעמאנד דאס רעכט האט, זיך אין דיא פריוואטאנגעלעגענהייטען אנדערער צו מענגען. אונד זעלבסט ווענן עס אויסגעקאָממען וועריע. דאס דער פערמיטטלער אין פערפאָלגונג זיינעס צוועקעס בעאמטע צור פרייזגעבונג פאָן אמטסגעהיימניססען, פיעללייכט צו אַרגערעס בעוואָגען העטטע, זאָ ווירדע זיך דיא עמפּאָרונג דער אָפפענטליכען מיינונג אין ערסטער רייהע געגען דיא בעשטאָכענען בעאמטען געווענדעט האבען, וועהרענד מאן עס רוהיג דעם געריכט איבערלאססען העטטע, דען גראד דער שטראפבארקייט דעם פערמיטטלערס פעסטצושטעללען. אונטער גאנץ אנדערען געזיכטספונקטען מוס דאס ווירקען איינער פערזאָן בעאורטהיילט ווערדען, וועלכע איינען אָפפענטליכען פערטרויענספּאָסטען בעקליידעט. איין פערטרעטער דעם פאָלקעס וועלכער דיא אינטערעססען דער אללגעמיינהייט צו וואהרען האט, דארף זיין מאנדאט ניכט אלס פירמא פיר וועלכעס פריוואטע געשעפטע אוממער בעניטצען. דיא איינווענדונג דאס קאמינסקי דורך זיינע פערמיטטלונג דעם שטאאטע קינערלייא שאדען צוגעפיגט אונד דאס ער גענאָטהיגט וואר, אין זיינער איינגענשאפט אלס אבגעאָרדנעטער צו פערמיטטעלן, דא ער עבען זאָנסט ניכט דען נאָטהיגען איינפלוס בעזעססען העטטע, דאס געשעפט צו שטאנדע צו ברינגען, איזט פאָללשטענדיג הינפעללינג. געשעפטסמאַן אָדער אבגעאָרדנעטער, איינעס אָדער דאס אנדערע, אבער דיא פעראייניגונג דיעזער ביידען איינגענשאפטען איזט דורכאויס אונצולעססיג אונד דיא האָכגראדיגע עמפּאָרונג, וועלכע דער פאלל קאמינסקי הערפאָרגערופען, צייגט, וויא זעהר זיך דאס אָפפענטליכע רעכטסגעפיהל געגען דיא פערמענגונג דיעזער ביידען שטעללונגען שטרייבט. פאָרלייפיג האט דער שטאאטסאנוואלט דיא אנגעלעגענהייט אין הענדע גענאָממען אום געגען קאמינסקי איינע קרימינאל-אנקלאגע צו פאָרמולירען. דיא אנגעלעגענהייט איזט אויך געגענשטאנד איינער אינטערפעללאציאָן אים רייכסטאגע, דיא מיניסטער באראָן פינאָ בעאנטוואָרטען ווירד. זו׳ מאיעסטעט דער קאָניג ליעס זיך איבער דיעזע זאכע פאָם פרעזידענטען דעם אָסטערייכישען אבגעאָרדנעטענהויזעס דרי׳ שמאָלקא בעריכט ערשטאטטען.

*(דיא שטאטיסטיק דער יודען אין רוסיש-פּאָלען.) איינע ווארשויער צייטונג ברינגט פאָלגענדע שטאטיסטיק פאָן פּאָלען: פּאָלען צעהלט זעכס מילליאָן איינוואָהנער, אונד דארונטער 820 טויזענד יודען, אָדער אונטער טויזענד איינוואָהנער גיבט עס אין פּאָלען 132 יודען. נאך דען גובערניען איזט איהרע צאהל אים פערהעלטניססע צו דען אנדערן איינוואָהנערן וויא פאָלגט: ווארשויער גובערניע האט 735 טויזענד איינוואָהנער אונד 78 טויזענד יודען, אָדער אונטער טויזענד איינוואָהנער 104 יודען. פּיעטריקאווער גובערניע האט 135 טויזענד איינוואָהנער אונד 80 טויזענד יודען, אָדער 114 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. קאלישער גובערניע האט 680 טויזענד איינוואָהנער אונד 66 טויזענד יודען, אָדער 96 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. קיעלצער גובערניע האט 530 טויזענד איינוואָהנער אונד 52 טויזענד יודען, אָדער 97 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. ראדאמער גובערניע האט 541 טויזענד איינוואָהנער אונד 75 טויזענד יודען, אָדער 137 יודען געגען טויזענד איינוואָהנער. לובלינער גובערניע האט 702 טויזענד איינוואָהנער אונד 95 טויזענד יודען, אָדער 134 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. שעדליצער גובערניע האט 543 טויזענד איינוואָהנער אונד 78 טויזענד יודען, אָדער 143 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. פּלאָצקער גובערניע האט 480 טויזענד איינוואָהנער אונד 49 טויזענד יודען, אָדער 100 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. לאמזער גובערניע האט 490 טויזענד איינוואָהנער אונד 92 טויזענד יודען, אָדער 145 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. סובאלקער גובערניע האט 532 טויזענד איינוואָהנער אונד 88 טויזענד יודען, אָדער 175 יודען אונטער טויזענד איינוואָהנער. אים יאהרע 1816 וואַרען נור 68 יודען אונטער טויזענד כריסטען אין פּאָלען אונד זייט דאמאלס האבען זיך דיא יודען פערמעהרט ביז 132 אונטער טויזענד, דאס איזט באלד אום דאס דאָפּפּעלטע. — דער דרוק, דער אויף דיא רוסישען יודען אויסגעאיבט ווירד, איזט פיעללייכט דיא אורזאכע, דאס זיא זיך פערמעהרען וויא אין מצרים. זאָ ווירד אויס פּעטערסבורג געמעלדעט: אין דעם שטעדטכען מיכאילאָווקא ווארדע איינע יידין אם 20-טען יענער פאָן דרייא מעדכען ענטבונדען. אם 21-טען שטעללטען זיך בייא דער וואָכנערין נייערדינגס געבורטסוועהען איין, אונד איינע האלבע שטונדע שפּעטער ווארדע זיא פאָן איינעם געזונדען מעננליכען קינדע ענטבונדען. דיא מוטטער זאממט דען פיער קינדערן ערפרייען זיך, דען אומשטענדען געמעס, איינעס גוטען וואָהלבעפינדענס. אום זאָ וועניגער וואָהל פיהלטע זיך יעדאָך דער פאטער דער פיער קינדער. דער איין ארמער טאגלאָהנער איזט אונד נאטירליך דיא מיטטעל ניכט האט, פרויא אונד קינדער צו ערהאלטען, דא דאך איינע פרויא אונמעגליך פיער קינדער ערהאלטען קאנן, אונד מאן דעסהאלב ווענינגסטענס איינע אממע אנשטעללען מיססע, אום דיא ארמען קינדער ניכט צו גרונדע געהען צו לאססען. דער פאטער, דער, וויא געזאגט, דיעזען אונערווארטעט רייכען קינדערזעגען ניכט ערטראגען קאנן, וואנדטע זיך מיט איינעם געזוכע אן דיא קאיזערין פאָן רוסלאנד אום איינע אונטערשטיטצונג פיר דיא נייגעבאָרענען. — אָב דיא רוסישע קאיזערין צור ערהאלטונג דער יידישען קינדער עטוואס בייטראגען ווירד וואָללען — דאס איזט נאטירליך זעהר צו בעצווייפעלן. אבגעזעהען פאָן דען אונערהאָרטען פערפאָלגונגען, וועלכע דיא יודען אין דעם רוסישען רייכע אין דען לעטצטען יאהרען אויסצושטעהען האטטען, ערשיינען יא נאך איממער פאָן צייט צו צייט רעגירונגסבעפעהלע צור איינשרענקונג דער רעכטע דער יידישען, שאָן אָהנעדיעס זאָ זעהר בעדריקטען בעוואָהנער.

*(דער אונגארישע קראָנהיטער פאָם יאהרע 1848.) דיעזער טאגע שטארב אין לוגאש הערר אדאָלף אשבויט אים אלטער פאָן 80 יאהרען. דיעזער מאנן איזט פיר אונגארן איינע האָכסט אינטערעססאנטע פערזאָנליכקייט, דא ער עס וואר, דער אים יאהרע 1849 דיא אונגארישע קראָנע בייא אָרשאָוואַ (אונווייט פאָן דער טירקישען גרענצע) פערגרוב. אלס קאָשוטה געמיליך אויס אונגארן פליכטען וואָללטע, דא וואר ער בייא דער פאמיליע אשבויט אין לוגאש איבערנאכט. קאָשוטה האטטע בייא זיך דיא אונגארישע קראָנע, וואוסטע אבער ניכט, וואס ער מיט דיעזער אנפאנגען. דעם מאָרגענס זאה מאן נון 2 וואגען אויס דעם הערר־שאפטס־שלאָססע דער פאמיליע אשבויטה פאהרען. אויף דעם איינען וואגען זאס לודוויג קאָשוטה נעבסט דעם אָבערסטען אלעקסאנדער אשבויטה, דער שפּעטער אלס בעריהמטער נאָרד-אמעריקאנישער שטאאטסמאנן לעבטע. אויף דעם אנדערן וואגען זאס דער עבען פערשטאָרבענע אדאָלף אשבויטה דער אים הינטערערן טהיילע דעם וואגענס דיא אונגארישע קראָנע פערבאָרגען היעלט. יענזייטס פאָן אָרשאָוואַ מאכטען ביידע וואגען האלט. דיא לייטע שטיעגען אב — אונד אדאָלף אשבויטה גינג זאָגלייך דאראן, איינע טיעפע גרובע צו אָפּפנען, אום דאָרט דיא קראָנע צו פערשארען. — דער אָבערסט אלעק-

---

„אום גאָטט, הונא, וואס איזט דיר ?!"

„דיא רוהיג, טהייערעס וויב, עס איזט ניכטס, עס האט נאר ניכטס צו בעדייטען; איין ספּיל האט מיר דאס פּליש אם רעכטען ארם עטוואס אויפגעשליצט, אונד דא ווירד עבען איינען העפטיגען אנגריף אבגעשלאגען, וויל איך איינע שטונדע בייא דיר רוהען. רייכע מיר איינען טרונק ווינעס." דאמיט האטטע ער מיט זיינער לינקען האנד איהרען ארם ערגריפפען, אונד ליעס זיך פאָן איהר צום דיוואן געלייטען.

מרים בליקטע עמרם אן, אבער שאָן אויס דעם הייטערען געזיכטע דעם טייען פריינדעס לאז זיא הערויס, דאס איהר מאנן דיא וואהרהייט געשפּראָכען. „עס איזט זאָ, מרים, (האָב ער אן) אבער וואס דיר הונא פערשווייגט, איזט, דאס ער פאָן זיינער, אן זיך ניכט בעדייטענדען וואונדע זיך ניכט אבהאלטען ליעס, פאָרטצוקעמפּפען אונד דעם רינגענדען בלוטע ניכט אבטענד. דען ארם אים שטרייטע זאָ לאנגע געבראוכט, ביז דיעזער צו ענדע, אבער אויך דער בלוטפערלוסט זאָ שטארק וואר, דאס איינע פּהלבאַרע שוועכע איהן איבערקאם אונד איהן נאָטהיגטע, זיך מיינער הילפע צו בעדיענען, אום היערהער צו געלאנגען. דאריבער מאכסט דוא איהם איממערהין איינע שטראָפּרעדיגט האלטען."

הונא דראָהטע דעם פריינדע מיט דער האנד, אונד ערוויעדערטע לעכעלנד: „דאס פעהלט נאָך; ברינג מיר קיינען שטרייט היער הערייין, עמרם, וויר האבען דעססען דרייסען גענוג; בייא מיינער מרים וויל איך פריעדע האבען. געהע דוא נור ווידער הינויס, מיין עמרם, אויף דיינען פּאָסטען; דאנן בין איך רוהיג, וועהרענד איך היער פערווייל."

עמרם גינג. אבער שאָן האטטע מרים דען ארמעל פאָן הונא'ס ארם אבגעשטרייפט אונד דען לייכטען פערבאנד אבגענאָממען, דער איהם דרויסען אום דיא וואונדע אנגעלעגט וואָרדען. דיא וואונדע קלאפּפטע בעדייטענד, אבער שיען ניכט טיעף. איין קיהלענדער באלזאם אונד איינע פעסטע בינדע טהאטען הונא וואָהל אונד אין קורצער צייט וואר ער, אויף דעם דיוואן צוריקגעלעהנט, איינגעשלוממערט. מרים זאס נעבען איהם, דען בליק אונאויפהערליך אויף זיין אנגעזיכט געריכטעט, וויא ווען איינע מוטטער דען שלאף איהרעס קראנקען קינדעס בעוואכט, איהרע ליפּפּען בעוועגטען זיך צו לייזעם געבעט. אונד דאנן אונד וואנן שטאהל זיך איינע טהרענע אויס איהרען גלענצענדען אויגען. אך, וויא ליעבטע זיא איהן זאָ זעהר. . . .

פלאָטצליך שלוג ער דיא אויגען אויף אונד בליקטע זיינער גאטטין אינס אנגעזיכט. ער ערהאָב זיך. „דיא, טהייערע מרים, טהרענען אין דיינעם אנגעזיכט ? וואס איזט דיר, וואס בעוועגט דיין געמיטה זאָ זעהר ?"

„אך, הונא, ציירנע ניכט דיינעם שוואכען וויבע. איך איבערווינדע עס שנעלל ווידער. אבער דיעזע אונאונטערבראָכענען קעמפּפע, דיעזע אונערמעסליכען אנשטרענגונגען, וואָהין ווערדען זיא פיהרען ? וואנן אונד וויא ווערדען זיא ענדען ! זעכס וואָכען זינד בערייטס פערפלאָססען, זייטדעם דער ראָמער דיעזע מויערן אומלאגערט, אונד ניכט טאג אונד ניכט נאכט דען פעדרענגטען פערטהיידיגערן רוהע לאסט . . . ."

הונא ערגריפף דיא הענדע מרים'ס. „נון, מיינע מרים, פעהלטע עס אונס אן ערפאָלג ? זינד דיא ראָמער איינען פוס ברייט ווייטער געקאָממען ? זינד וויר איינען פוס ברייט צוריקגעוויכען ? אונד ווענן וויר זאָ מאנכען בראווען שטרייטער פיר נאָטטעס אונד זיינעס פאָלקעס זאכע פערלאָרען, האבען וויר עס דען ראָמישען סאָלדאטען ניכט צעהנפאך צוריקבעצאהלט, דאס בערייטס טויזענדע איהרער לייכען אין דען שאָאָס אונזערער ערדע זאנקען ?"

„יא, וואנטע מרים, דער העלדענמוטה איירער פערטהיידיגונג ווירד אין דער געשיכטע אונזערעס פאָלקעס זיכער איינע גלענצענדע זייטע פיללען. אבער ווער אונס ענטריססען ווירד, דער פעהלט אונס פיר איממער, וועהרענד שטעטס נייע שאארען אין דאס פיינדליכע לאגער ריקען אונד יעדען פערלוסט שנעלל ווידער ערזעטצען. מיטטעט איהר ניכט ענדליך דער לאסט דיעזעס קאמפּפעס ערליעגען."

„ניכט זאָ; מרים, (וואנדטע הונא) דוא זיעהסט עס טריבער אן, אלס נאָטהווענדיג איזט."

„אבער זיא, טהייערער גאטטע, (פוהר מרים פאָרט) איך שטיעג הייטע אויף דיא צינגע דיעזעס טהורמעס, אונד דא געוואהרטע איך וואָהל, דאס דיא פיינדע פאָרטשריטטע געמאכט. זיא האבען איהרע שרעקליכען ווערקציינגע, דיא אייזענבעשלאגענען ווידדערקאָפּפע, דיא האהען, געוואלטיגען טהירמע ביז אן אונזערער מויער געבראכט. אללזאָ אומזאָנסט וואַרען אייערע זיעגרייכע אויספאללע; פערגעבענס האבט איהר דיא געריסטע איהרער בעלאגערונגסווערקע פערבראנט אונד צערשטאָרט; זיא האבען אנדערע ערריכטעט, פאָן דערען אייזענפאנצערן דיא פאקעל אונד דיא אקסט אבפּראללען. אונד איך געוואהרטע, וויא דיא מויער בערייטס ערשיטטערט אונד פאלל ריססע איזט; דיא גראָססען זאנדזוואָללוקע, דיא איהר געגען דיא ווידדער אן דען מויערן הערונטערליעסעט, האבען דערען ווירקונג אונד דיא וואוכט איהרער שטייגעשאָססע ניכט אבהאלטען קאָננען אונד דיא מויער ווירד ערעסטענס צוזאממענברעכען."

„דוא האסט רעכט געזעהען, מרים. אבער בליקסט דוא ניכט נאך ריקווערטס ? זאהעסט דוא ניכט, וויא וויר איינען גירטעל פאָן הייזערן היננווענגעריססען, אונד איינע צווייטע שטערקערע אונד האָהערע מויער אויף דען בעשטאנדטהיילען יענער אויפגעריכטעט האבען ? לאס זיא נור איינשטירצען, דיעזע ערסטע מויער — ווענן זיא נאך שווערעס, בלוטיגעס קאמפּפע דורך דיא ברעשע איינגעבראָכען זיין ווערדען, ווערדען דיא טיראננענקנעכטע אם פוסע דעם צווייטען באָללווערקס שטעהען אונד ערפאָלגלאָז צוריקווייכען."

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

געבראכט אונד נון מיססען וויר עבען דעססען גוט־אכטען אבווארטען. זייען זיא איבערצייגט אונד פאללקאממען דאריבער בערוהיגט, דאס אללעס, וואס פאן מיר אבהייננגט אונד וואס איך טהון קאנן, געשעהען ווירד, דאמיט דיא שלוספערהאנדלונג יע עהער אנבערוימט ווערדע. איך האפפע, דאס נון ניכטס מעהר דאצווישענקאממען אונד דיא שלוס פערהאנדלונג בינגען קורצעם געהאלטען ווערדען ווירד.״ זאדאנן שפראך דער מיניסטער איינצעלן מיט יעדער דער פרויען. פרויא יאזעף שארף קלאגטע, דאס זיא אום אללעס געקאממען זייא; זעלבסט דיא קליידער, דיא זיא אם לייבע טראגע, זייען ניכט איהר אייגענטהום. מאן האבע זיא, איהרען גאטטען אונד איהרען זאהן מאריין אין דען קערקער געשלעפפט, איהר הויז וואורדע אויסגעפלינדערט. דער מיניסטער פערשפראך דיעסבעציגליך שטרענגע אונטערזוכונג. דער מיניסטער ריכטעטע אן יעדע איינצעלנע דער פרויען איינינע טראסטענדע ווארטע אונד זאגטע שליעסליך צו העררן סאבאלטשי: „דא זיא פארטוועהרענד אונטען ווארען אונד זא גאנץ אונד גאר איינגעווייהט זינד, זא מיססען זיא יא וויססען, דאס דיא אויסגראבונג דער לייבע דיא שלוספערהאנדלונג פערצאגערט האט?״ — סאבאלטשי ערוויעדערטע: „איך וויים עס, עוו׳ עקסצעללענץ. איך ווייס, דאס מאן ביז צור אויסגראבונג דער לייבע נור אנקלאגען געזאממעלט האט; אום דאס „שולדיג״ שפרעכען צו קאָננען. דער געריכטסהאף איזט עבען אין איינע זאקגאססע געראטהען אונד זוכט נון איינען אויסוועג אום יעדען פרייז. עוו׳ עקסצעללענץ! איך וואר מאנאטעלאנג דעם אונטערזוכונגס־ריכטער אויף דען פערזען אונד קאנן אין דער טהאט זאגען — דאס דער אונטערזוכונגסריכטער ניכט דיא וואהרהייט, זאנדערן דאס ריטועללע פערברעכען געזוכט אונד אויף דער זוכע נאך דעמזעלבען מיט זיינער מאכט מיסברויך געטריעבען האט, געוואלטטהעטיג פארגעגאנגען איזט אונד צאהלאזע געזעטצעס־פערלעטצונגען בעגאנגען האט. ניכט אלס אנקלעגער זאגע איך דיעס עוו׳ עקסצעללענץ, זאנדערן איך קאנסטאטירע איינע טהאטזאכע, דערען נאכוויז איך שטעטס בערייט בין צו ליעפערן. איך בעהויפטע ניכט, דאס דער אונטערזוכונגס־ריכטער אויס באזעם ווילן אלל דיעס פעראיבט האבע; וואהל אבער טהאט ער דיעס אויס בעפאנגענהייט אונד אויס פערבלענדונג. עלענדע אויפהייצער מאכטען איהן גלויבען, דאס היער אונבעדינגט איין ריטועללער מארד פארליעגע אונד ער בעשלאס, דאס ער דענזעלבען אום יעדען פרייז, ערפאָרשען ווערדע.״ — דער מיניסטער אנטוואָרטעטע: „וואס דאס אנבעלאנגט, זא זינד דיא נאָטהיגען פערפיגונגען געטראָפפען. אונד זייען זיא איבערצייגט, דאס דער אונטערזוכונגסריכטער זיינער פערדיענטען שטראפע ניכט ענטגעהען ווירד, פאללס דיא ערוועהנטען דינגע איהם נאכגעוויעזען ווערדען.״ — סאבאלטשי בעמערקטע היערויף: „נאָך איין וואָרט, ווענן איך מיר ערלויבען דירפטע, עקסעללענץ. איך בין מיינער קאָנפעססיאָן נאך יודע, איך קעננע גרינדליך דען תלמוד, אונד שפרעכע פליעסענד העברעאיש, ווענן איך נון וויסטע, דאס אין יידישען ביכערן אויך נור איין בוכשטאבע עקסיסטירט, דאס דיא יודען צו ריטועללען צוועקען בלוט ברויכען, דאס בלוט איינעס אונשולדיגען מענשען, זאָ ווירדע איך דיא יידישע רעליגיאָן וויא איינען אנשטעקענדען קרעבסשאדען פאָן מיר שטאָסען, אונד איך זעלבסט ווירדע דיא טהעטער דעם פעראבשייאונגס ווירדיגען פערברעכענס דעם הענקער אויסליעפערן, אללײן דיעס עקסיסטירט ניכט.״ — היעמיט וואר דיא אודיענץ ביים יוסטיצמיניסטער צו ענדע אונד דיא פרויען בעגאבען זיך נאך אָפען צום מיניסטער־פרעזידענטען קאָלאָמאן טיסא. סאבאָלשי טרוג אויך היער דאס אנליעגען דער פרייען פאָר, וואָרויף טיסא פאָלגענדערמאסען עררוויעדערטע: „ניעמאנד ווינשט מעהר, דאס דיא זאכע שאָן איין ענדע האבע, אלס איך, אונד איך ווערדע אללעס טהון, אינזאָפערן איך נעמליך אויף דיא אנגעלעגענהייט איינפלוס האבען קאנן, דאס דיעזעלבע יע עהער בעענדיגט ווערדע.״ ער פאָרדערטע דיא יודענפרויען אויף, זיך אין געדולד צו פאססען. — האָפפען וויר דאהער דאס בעסטע. ענדע גוט, אללעס גוט.

*(צום דועלל וואהרמאנג־אישטאָצי.) ערסט יעטצט ווורדען פאָן דעם אונטערזוכונגסריכטער איוואנקא דיא אבגעאָרדנעטען מאָריין וואהרמאנן אונד וויקטאָר אישטאָצי בעציגליך איהרעס שטאטטגעהאבטען דועללס פערהאָרט. דאס פערהאָר וואהרמאנס וואר אין איינער האלבען שטונדע בעענדעט, וועהרענד אישטאָצי איין פיער באָגען אומפאססענדעס מעמאָראנדום דעם אונטערזוכונגסריכטער איבערדייכטע.

*(דאס דועלל צווישען דען דעפוטירטען הערמאן אונד סאלאי.) סאלאי פאָרדערטע אָטטאָ הערמאן צום דועלל, וויל דיעזער געזאגט האטטע, ער האלטע סאלאי פיר קיינען קאוואליער. דיעזעס דועלל האט נון שטאטטגעפונדען. עס זאָללטע דרייטאל געשאָססען ווערדען, סאלאי האטטע דען ערסטען שוס, דיא קוגעל גינג אן הערמאנס קאָפף פאָרבייא. דיעזער אבער שאָס ניכט, אונד פערליעס דען קאמפפפלאטץ אָהנע זיינע בעלידיגונג צוריקצוציעהען. — ווענן וויר אונס ניכט פירכטען מיסטען, געפאָדערט צו ווערדען, זאָ מאכטען וויר אייך בעהויפטען, דאס קיין עכטער קאוואליער זיך מיט זאָלכען אנטיסעמיטישען העטצערייען בעפאססען קאנן, וויא סאלאי אונד זיינע „חברותא״.

*(אויך איינע פרייהייט.) אויס נירעדיהאזא ווירד טעלעגראפיש בעריכטעט: איינע אייגענטהימליכע סצענע שפיעלטע זיך פאָר דעם קאָמיטאטסהויזע אב. מאָריץ שאַרף ערבליקטע נעמליך פאָם האָפע אויס מעהרערע אויף דער שטראסע פאָריבערגעהענדע טיסא־עסלארער יידישע פרויען אונד שטירצטע איהנען נאך. דער זאָהן דעם קאסטעללאנס הענטער, דיעס בעמערקענד, ערגריף איהן אונד בראכטע איהן טראָטץ זיינעס שרייענס אונד אומזיכשלאגענס אונטער שימפפוואָרטען וויעדער אין דען האָף דעם קאָמיטאטסהויזעס צוריק. עס איזט דאהער איינע שאָנע פרייהייט, דער זיך מאָריץ שארף ערפרייעט, ווענן ער ניכט איינמאל איינען שריטט אויס דעם קאָמיטאטסהויזע מאכען דארף.

*(דער גראָסע פראָוויזיאָנס־שקאנדאל.) דיא אנגעלעגענהייט דעם געוועזענען אָסטעררייכישען רייכסראטהסאבגעאָרדנעטען קאמינסקי, דער זיך פאָן דעם אייזענבאהנ־באראָן שווארץ איינע פראָוויזיאָן פאָן 625,000 פיר דיא צוווענדונג דעם בוים דער גאליצישען טראנספערזאלבאהן פערשפרעכען ליעס אונד אלס באראָן שווארץ זיין וואָרט ניכט היעלט, דענזעלבען איינקלאגטע, ווירד נאך פאָרטוועהרענד אין אללען אונד העכסטען קרייזען בעשפראָכען. דאס פאָרגעהען קאמינסקי׳ס ווירד איינשטיממיג פערורטהיילט, אונד מיט רעכט. מאג מאן איבער דאס פאָרגעהען קאמינסקי׳ס וויא איממער אורטהיילען, דאס איינעאללײן בריכט שאָן דען שטאב איבער איהן: ער וואר רייכסטאגסאבגעאָרדנעטער אונד דורפטע אין זיינער איינענשאפט אלס זאָלכער קיינערלייא געשעפטע מאכען. ווערע ער פריוואטמאנן געוועזען, קיינער זעעלע ווערע עס איינגעפאללען, איינען שטיין אויף איהן צו ווערפען, וויל ער זיינען איינפלוס אויפגעבאָטען, אום איינעם אונטערנעהמער דען בויא איינער אייזענבאהן צו פערשאפפען. ניעמאנד העטטע זיך דאראן

פאָלליעטאָן.

דער העלד פאָן סעפור.

(27־טע פאָרטזעטצונג.)

עס געלאנג דען ראָמישען פעלדהעררן אורזיצינוס דורך זיינע גראָסע פאָרבערייטונגען פאָללקאָממען, דיא יודען אין שרעקען אונד פערווירדונג צו ברינגען, דענן איינערזייטס מוסטע הונא איינזעהען, דאס זיינע שטרייטקרעפטע ניכט גענינטען, דען פיער העערען דער ראָמער הינלענגליכע מאססען ענטגעגען צו שטעללען, אנדערזייטס פערלאנגטע יעדער אָרט, דאס פאָרצוגסווייזע הונא צו זיינער רעטטונג הערבייאילע, אונד דאס יעדענפאללס זיינע מאנגשאפט נאך הויזע צור פערטהיידיגונג צוריקקעהרע. אין דיעזער שוויעריגען לאגע פאסטע ער דען ענטשלוס, אויף קיינע איינרעדען צו האָרען, זאָנדערן דעם פלאנע דעם אורזיצינוס דאדורך דיא שפיטצע אבצוברעכען, דאס ער מיט זיינער גאנצען מאנגשאפט דיעזעם ענטגעגענטרעטע אונד זאָ מאָגליך איינען זיעג איבער איהן עררינגע, וואָדורך דאנן דיא איבריגען ראָמישען אבטהיילונגען פאָן זעלבסט אויפגעהאלטען ווערדען ווירדען. אין איבעראשענדער ווייזע ריקטע ער דאהער שאָן אם פאָלגענדען מאָרגען נאך זידען אב, אונד מארשירטע זאָ שנעלל, וויא ער קאָננטע, איבער נאזארעטה, עררייכטע דען געבירגסצוג דעם קליינען הערמאָן, אונד בענוטצטע דעססען זידליכע אבהענגע, אום דעם אורזיצינוס דען וועג צו פערלעגען, אונד איהן צו איינעם קאמפפע צו צווינגען. אבער ער האטטע זיך פעררעכנעט. לאנגזאם אונד מיט דען אויסעראָרדענטליכסטען פאָרזיכטסמאסרעגעלן צאָג דער ראָמישע פעלדהערר פאָן יזרעעל הערויף, אונד אלס ער דיא זיכערע קונדע פאָן דער בעזאטצונג דעם געבירגעס דורך הונא ערהאלטען האטטע, לענקטע ער לינקס אב אין דיא עבענע עסדראעלאָן היניין, אומגינג דאס געבירגע, אונד דראָהטע הונא פאָן סעפור אבצושניידען. פערגעבענס זאנדטע הונא שטרייפפאָרטיען אב, וועלכע דיא ראָמער צום קאמפפע אויפרייצען אונד אין איינע שלאכט הינייצוציעהען זאָללטען. דיא ראָמער בליעבען אין איהרען געשלאָססענען גליעדערן, אָדער ריהרטען זיך ניכט אין איהרען אומוואללטען נאכטלאגערן, אונד — הונא מוסטע אן דען ריקצוג דענקען, בעפאָר עס צו שפעט ווירדע. ער געדאכטע נון, זיך צווישען נאזארעטה אונד סעפור צו ווערפען, אונד דאזעלבסט איין פערשאנצטעס לאגער צו בילדען. אבער עס וואַרען פיעלע טאגע פערגאנגען, אונד דיא אנדערען ראָמישען העערע וואַרען איהרען בעשטימונגס־אָרטען איממער נעהער גערוקט, דיא שווערמע דעם אויפגעבאָטענען פאָלקעס, דיא זיך איהנען ענטגעגען געשטעללט, פאָר זיך הער טרייבענד. דא קאמען דיא נאָטהרופע איממער דרינגענדער בייא הונא אן, אונד דיא באָטען פערהאנדעלטען מיט דען מענגערן אויס איהרען אָרטען, אונד דראנגען אין זיא נאך הויזע צוריקצוקעהרען, אום איהרע פרויען אונד קינדער, איהרע עלטערן אונד געשוויסטער צו פערטהיידיגען. אונד אָב הונא וואָללטע אָדער ניכט, אין יעדער נאכט פערליעס איין הויפע זיין העער אום נאך סאפעד אָדער טיבעריא, נאך גאבארא אָדער זאָנסט איינעם פלאטצע צו איילען, אונד דיא מויערן צו פערטהיידיגען, הינטער דענען איהר טהייערסטעס געבאָרגען וואר. הונא קאָננטע עס ניכט פערהינדערן, זיין העער שמאָלץ פאָן טאג צו טאג צוזאממען, דיא פינפמאל איבערלעגענע ארמע דעם ראָמישען פעלדהעררן אורזיצינוס דריקטע אונד דרענגטע אויף איהן, אָהנע איהם אויך נור דיא גערינגסטע געלעגענהייט צו געבען, זיינען העלדענמוטה אן איהר צו ערפראָבען, אונד זאָ זאה אויך ער זיך געצוואונגען, זיך אין סעפור איינצושליעסען. דער פלאן דעם ראָמערס וואר פאָללשטענדיג געלונגען, אונד עס קאם נון דארויף אן, דיא פעסטונגען צו ברעכען, אום דיא יודען „גלגולים״ דעם גענצליכען פערדערבען אנהיימצוגעבען.

XVIII.

מרים גינג אונרוהיג אין דעם צימער אויף אונד אב, וועלכעס זיא יעטצט אים קאסטעלל פאָן סעפור בעוואָהנטע. עס וואר דאסזעלבע געמאך, אין וועלכעס יוחנן דער משומד זיא צוערסט געבראכט האטטע, אבער אין גאנץ פעראנדערטער אויסשטאטטונג אונד קאָסטבאר פערציערט. אָב הונא דאסזעלבע מיט אבזיכט פיר זיא געוועהלט, אום זיא פיר יעדען פאלל אין דער נעהע דעם אונטערירדישען גאנגעס צו האבען? ניעמאנד געשטעהט זיך גערן באָזע אהנונגען איין, אבער האנדעלט מיט מעהר אָדער וועניגער בעוואוסטזיין נאך איהנען.

מרים וואר פאָן לעבהאפטער אונרוהע בעוועגט. באלד ליעס זיא זיך אויף איינען דיוואן ניעדער, שטיטצטע דאס שאָנע הויפט זינקענד אין דיא האנד; דאנן ווידער וויא פאָן איינעם געדאנקען ערגריפפען, שפראנג זיא אויף אונד מאס דאס צימער מיט איהרען שריטטען. דורך דיא שטיללע אום זיא הער דראנג פאָן דרויסען מאנכערלייא געטאָזע, דעם זיא דאנן אונד וואנן איהר אָהר אויפמערקזאם ליעה, זיך אבער באלד ווידער אבוועדענד אונד איהרען געדאנקען זיך איבערלאססענד. קריעגסגעשרייא דעם אנגריפפס, וויא דער אבוועהר, שמערצענסרוף פאָן פערוואונדעטען, דאס ציששען דער ווארפגעשאָססע, דאס דראָהנען געוואלטיגער שטיינע, דיא אן דען מויערן פראללטען אונד דאנן שמעטטערנד ניעדערשטירצטען, אללעס דיעס שאללטע פעראיינצעלט העריין, באלד לויטער, באלד שוועכער, באלד פאָן פערנע אָדער פאָן נאהע.

דא אָפפנעטע זיך דיא טהירע דעם צימערס, אונד העריין טראט הונא לאנגזאמען, ווענן אויך פעסטען שריטטעס, מיט דער רעכטען האנד אויף עמרם געשטיטצט. זיין אנגעזיכט וואר בלייך, אבער עס לעכעלטע דעננאָך מרים ענטגעגען, אלס זיא פאָן דיעזעם אנבליק בעטראָפפען, מיט איינען אנגסטרוף איהם ענטגעגענשטירצטע: